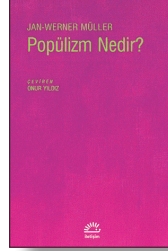

Siyasi bir klişe...

Popülizm literatüründe sıklıkla karşılaşılan iki öge mevcut: İlki, kavramın tam tarifinin bulunmadığı. İkincisi, popülizmin bir teorisinin olmadığı. Jan-Werner Müller'in "Popülizm Nedir?" adlı kitabı ikinci öge açısından bir istisna teşkil etmiyor. İlk öge açısından ise isabetli bir farklılık sergiliyor.

ÖZGÜR GÖKMEN

William Gibson bir süre önce "demokrasinin karabasanı popülizmin çok ahmak ya da bir ihtimal mücrim, hatta bu iki vasa birden sahip birisinin seçilmesine yol açabileceği"ni yazmıştı.

Gibson sosyolog yahut siyaset bilimci değil, meşhur bir bilim kurgu yazarı. Lakin çetrefilsiz ve zarif tarifi vurgulanmalı: Popülizm demokrasinin karabasanıdır. Zira karabasan her ne kadar bilinçaltına ait olsa da yine de aklın ürünü. Popülizmin temsili demokrasiyle ilişkisi de böyle. Temsilî sistemler alanının dışında popülizmden bahsetmek imkânsız. Dolayısıyla "tehlike demokratik dünyanın bizzat kendisinden kaynaklanıyor."

Gibson'un esasen Donald Trump'ın yükselişine atıfta bulunduğu aşîkârdır. Fakat popülizm elbette Trump'la başlamadı. Onunla da bitmeyecek. Kıta Avrupası'nda son otuz yıldır gözlenen sosyopolitik gelişmeler popülizmin tırmadığını söylüyor. Üstelik öncesinde popülizmin muhakak kötücül çağrışımları dahi yoktu.

Oysa bugün kamusal alanı tahakkümleri altına almış Trump, Recep Tayyip Erdoğan, Jörg Haider, Geert Wilders, Viktor Orbán, Nigel Farage ve benzeri siyasi figürlerin takip ettiği politik hat yüzünden, popülizm neredeyse cihanşümûl bir siyasi illet olarak anılıyor. Le Monde Diplomatique'i, geçen Mart ayında birinci sayfasından "popülist devrimler" çağında yaşadığımızı ilan etti. Yaşananlarla birlikte kavram gündelik hayatımıza öylesine girdi ki klişe hâlini aldı.

Peki, popülizm ile kastedilen ne?

Jan-Werner Müller'in, akademinin bu olguya günbegün artan ilgisinin son ürünlerinden biri olan küçük kitabı bir cevap bulmamıza yardımcı olabilir.

ÇOĞULCULUK KARŞITLIĞI

Popülizm literatüründe sıklıkla karşılaşılan iki öge mevcut: İlki, yaygın kullanımına rağmen esasen üzerinde anlaşılan bir popülizm tarifine sahip olmadığımızı dair genel geçer kanı. İkincisi, popülizmin bir teorisinin bulunmadığı. Müller'in kitabı ikinci öge açısından bir istisna teşkil etmiyor. Müller'in kendisi bir teori arayışında olsa da popülizmin bir teorisinin bulunmadığını tekrar ediyor. Öte yandan Popülizm Nedir? adlı kitap, ilk öge açısından isabetli bir farklılık sergiliyor.

Yakın zamanda ortaya konan çalışmaların tespit ettiği üzere popülizm; artık müphem, tarifi belirsiz, dolayısıyla siyasi çözümleme için uygunsuz bir kavram değil. Bir ideoloji olarak popülizm, toplumu nihai olarak iki türdeş ve antagonistik gruba ayırır: Saf halk ve yoz seçkinler. Siyasetin saf halkın umumi iradesinin teza-

hürü olması gerektiğini söyler. Dolayısıyla popülizmin iki karşıtı var: Seçkincilik ve çoğulculuk.

Müller de seçkincilik karşıtlığının popülistlerin temel niteliği olduğunu söylüyor. Ancak bu yeterli değildir. Yukarıdaki tarife uygun biçimde, popülizmin en önemli vasfının da çoğulculuk karşıtlığı olduğunu belirtiyor.

Popülistler muhalefetteyken siyasi rakiplerini ahlaksız seçkinler olarak yaftalar. İktidara geldiklerinde ise meşru bir muhalefet tanımaz. Zira halk bizzat kendileridir. Erdemli ve ahlaken saf halk, popülist liderin şahsında vücut bulur. Arda kalan gayri halktır. Türkiye'de popülist liderle özdeşlik kuramayan büyük toplum kesimlerinin varlığını reddedildiğini düşünüp kendini tehdit altında hissetmesi yeterli ipucu sunmuyor mu? Erdoğan, bir parti kongresinde siyasi muarızlarına "Biz halkız, siz kimsiniz?" demiyor muydu? Bunun yanında Farage, Brexit'in ardından referandum sonucunun "gerçek halkın zaferi" olduğunu söylememiş miydi? Farage'a göre Britanya toplumunun yüzde 48'i gayri halktır. Peki ya Trump'ın başkanlık konuşması? Beyaz Saray'a çıktığı 20 Ocak 2017'nin; halkın, yeniden ulusun yöneticisi hâline geldiği gün olarak anılcığını iddia etmedi mi?

Müller, popülistlerin sırf bu yüzden dahi bizzat demokrasi kavramına tehdit teşkil ettiğini söylüyor. Popülistlerle baş etmenin yolu, onlarla siyasi tartışmaya girmekten kaçınmak değil bilakis, sorunların çözümüne yönelik çizdikleri çerçeve reddedilmeli ancak siyasi talepleri itibari kıymetleri açısından değil esastan ciddiye alınmalı. Alt edilmelerinin en iyi yolu araçlarının ellerinden alınması değil mi? ■

Popülizm Nedir? / Jan-Werner Müller / Çeviren: Onur Yıldız / İletişim Yayınları / 128 s.

Jan-Werner Müller, popülistlerin bizzat demokrasi kavramına tehdit teşkil ettiğini söylüyor.

Edebiyatın öğrencisi olmak!

Üniversite yıllarında kendini yıllarca sürececek bir edebiyat yolculuğu içinde bulan Cevap Çapan, yeni kitabı "Son Duraktan Bir Önce"de şiirine metinlerarası bir parentez açıyor. Çapan ile şiir evrenini, kendi deyimiyle "edebiyatın öğrencisi olma sorumluluğunu ve Erdal Öz Edebiyat Ödülü'nü Eray Ak konuştu.

William Shakespeare'in ölümünün 400. yılı dolayısıyla Doğan Kitap'ın başlattığı 'Shakespeare Yeniden' serisi kapsamında yayımlanan "Cadı Tohumu", Margaret Atwood'un, sanat-hayat ilişkisi; taklit ve yeniden yaratım; Shakespeare'in ve sanatın çağları aşan yorum gücü üzerine hınzır bir ironiyle kurduğu etkileyici bir roman. Kitabı Elif Tanrıyar değerlendirdi.

Angie Thomas'ın gençlik romanı "Sessiz Kalma", roman kahramanı Starr'ın hem içinde bulunduğu ama arasında dağlar kadar fark olan iki dünyaya dair gözlemlerini hem de tüm bu çelişkiler arasında kendi kimliğini bulmasını ele alıyor. Fakat Thomas'ın romanını diğerlerinden ayıran en önemli özellik olayın, siyah nüfus için zaten yeterli kadar ölümcül olan günümüz Amerikas'ında geçmesi. İrmak Ertuna Howison tanıtıyor romanı.

Michel Onfray'in kaleme aldığı "Yolculuğa Övgü"; göçleri de içine alan seferlere dikkat çeken, edebiyat-taki yol ve yolculuk anlatımını yorumlayan, yola çıkma arzusunun, yolda olmanın sefa ve cefasının altını çizen, gidiş ve dönüşlere yoğunlaşan bir kitap. Kısacası, çoğrafiyanın ve seyahatin poetikasının nasıl oluştuğunu anlatan bir metin. Ali Bulunmaz değerlendiriyor kitabı.

Bol kitaplı günler...

Turhan Günay

Cumhuriyet
KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Cumhuriyet Vakfı adına Orhan Erinc • Genel Yayın Yönetmeni: Murat Sabuncu • Yayın Yönetmeni: Turhan Günay • Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Faruk Eren • Görsel Yönetmen: Dilek Akiskali • Yayımlayan: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. • İdare Merkezi: Prof. Nurettin Mazhar Öktel Sok. No: 2, 34381 Şişli-İstanbul, Tel: 0 (212) 343 72 74 (20 hat) Faks: 0 (212) 343 72 64 • Cumhuriyet Reklam: Reklam ve Pazarlama Danışmanı: Ayşe Cemal • Reklam Müdürü: Ayla Atamer • Tel: 0 (212) 343 72 74 • Baskı: DPC Doğan Medya Tesisleri, Hoşdere Yolu, 34850 Esenyurt - İSTANBUL. • Yerel süreli yayın • Cumhuriyet gazetesinin ücretsiz ekidir. •